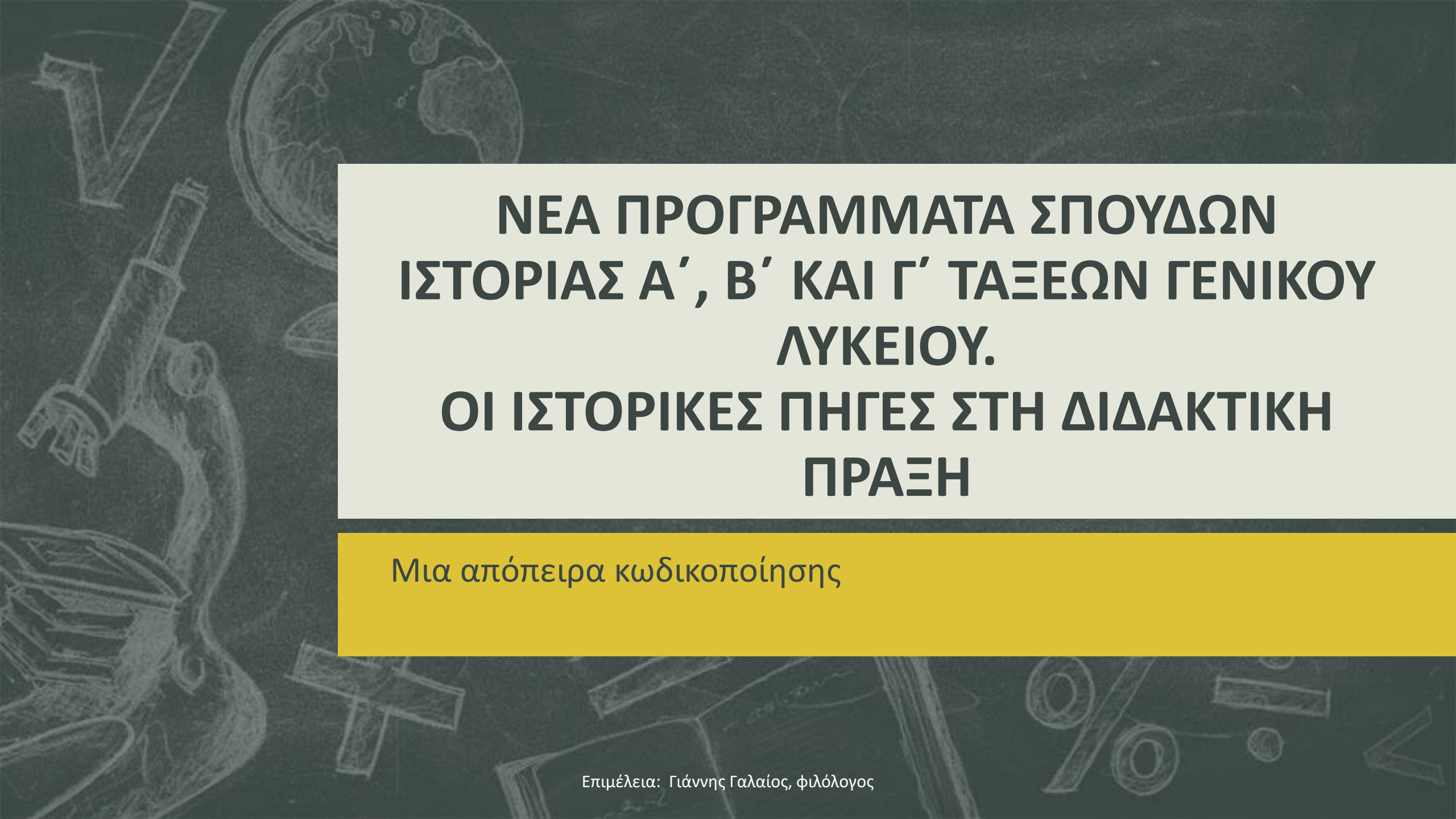




ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ. ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Μια απόπειρα κωδικοποίησης

Επιμέλεια: Γιάννης Γαλαίος, φιλόλογος

Ενότητα 1η. Προγράμματα Σπουδών Ιστορίας Γενικού Λυκείου (ΥΑ 4026/Δ2/16-1-2023 [ΦΕΚ 198/τχ. Β' /19-1-2023])

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ Ι

- Ορισμός της Ιστορίας (α. τα συμβάντα του παρελθόντος, β. (ως επιστήμη) «η μελέτη του παρελθόντος», ΦΕΚ 198/2023: 2323)
- Στόχος της ιστορικής επιστήμης («γνώση, κατανόηση και ερμηνεία των γεγονότων» του παρελθόντος, ΦΕΚ 198/2023: 2323)
- Θετικά αποτελέσματά της (λ.χ. διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας, δραστηριοποίηση στο παρόν, διαμόρφωση πολιτών με κριτική στάση έναντι του παρελθόντος και δημοκρατική συνείδηση)

Φυσιογνωμίας συνέχεια...

- **Γενικοί στόχοι** της Ιστορίας ως μαθήματος («καλλιέργεια και ανάπτυξη ιστορικής κριτικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης από τους μαθητές και τις μαθήτριες», οικειοποίηση κύριων ιστορικών εννοιών, όπως λ.χ. ο χώρος και ο χρόνος, ΦΕΚ 198/2023: 2323)
- Τρόπος επίτευξης των στόχων αυτών στο Λύκειο: εμπειριστατωμένη μελέτη ιστορικών θεμάτων
- Διάταξη της ύλης των βιβλίων της Ιστορίας: **Θεματική** (διασύνδεση της εθνικής με την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια Ιστορία)

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ II

- **«Ενιαία αντίληψη** προσέγγισης της Ιστορίας από τη Γ' Δημοτικού έως τη Γ' Λυκείου» (ΦΕΚ 198/2023: 2323)
- Εξορθολογισμός της ύλης
- **Μαθητοκεντρική** διδασκαλία
- Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την καταπολέμηση της αποστήθισης
- **Αξιολόγηση** μαθητών: διαρκής, διαμορφωτική, ατομική, ομαδική, προφορική, γραπτή, «παρουσίαση εργασιών» (ΦΕΚ 198/2023: 2324)

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

- «καλλιέργεια **ιστορικής συνείδησης**» (απόκτηση **δημοκρατικής συνείδησης** και υπεύθυνης στάσης έναντι της Ιστορίας μέσω της ενεργητικής τους συμμετοχής στις εξελίξεις του παρόντος και του μέλλοντος, ΦΕΚ 198/2023: 2324)
- «ανάπτυξη **ιστορικής σκέψης** εκ μέρους των μαθητών και των μαθητριών» (αντίληψη της **ιστορικής αιτιότητας** και του δυναμικού χαρακτήρα της ανθρώπινης Ιστορίας, δυνατότητα **ιστορικής ερμηνείας** με την αξιοποίηση του έργου των ιστορικών, ενίσχυση της κριτικής σκέψης, ΦΕΚ 198/2023: 2324)

Γ.ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ-ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	Γ΄ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
• «Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες • Θεσμοί και κρατική οργάνωση στην αρχαιότητα • Θεσμοί και κρατική οργάνωση στο Βυζάντιο. Βυζάντιο-Μέσοι Χρόνοι • Θεσμοί και κρατική οργάνωση στους νεότερους χρόνους • Ιδεολογικά ρεύματα» (ΦΕΚ 198/2023: 2324)	• «Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες • Τρόποι και μέσα παραγωγής, προϊόντα, υπηρεσίες, από τη γεωργική επανάσταση στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία • Κοινωνικές τάξεις και ομάδες • Μετακινήσεις πληθυσμών» (ΦΕΚ 198/2023: 2324)	• «Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες • Διακρατικές σχέσεις και ασφάλεια • Διεθνή ζητήματα» (ΦΕΚ 198/2023: 2324)	• «Η επιστήμη της Ιστορίας. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις. • Το Ελληνικό Ζήτημα και η λύση του (από τον ώριμο Νεοελληνικό Διαφωτισμό έως την ένταξη της Ελλάδας στην Ενωμένη Ευρώπη) • Η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα από την Αρχαιότητα έως τη Σύγχρονη Εποχή» (ΦΕΚ 198/2023: 2324)
Επιμέλεια: Γιάννης Γαλαίος, φιλόλογος			

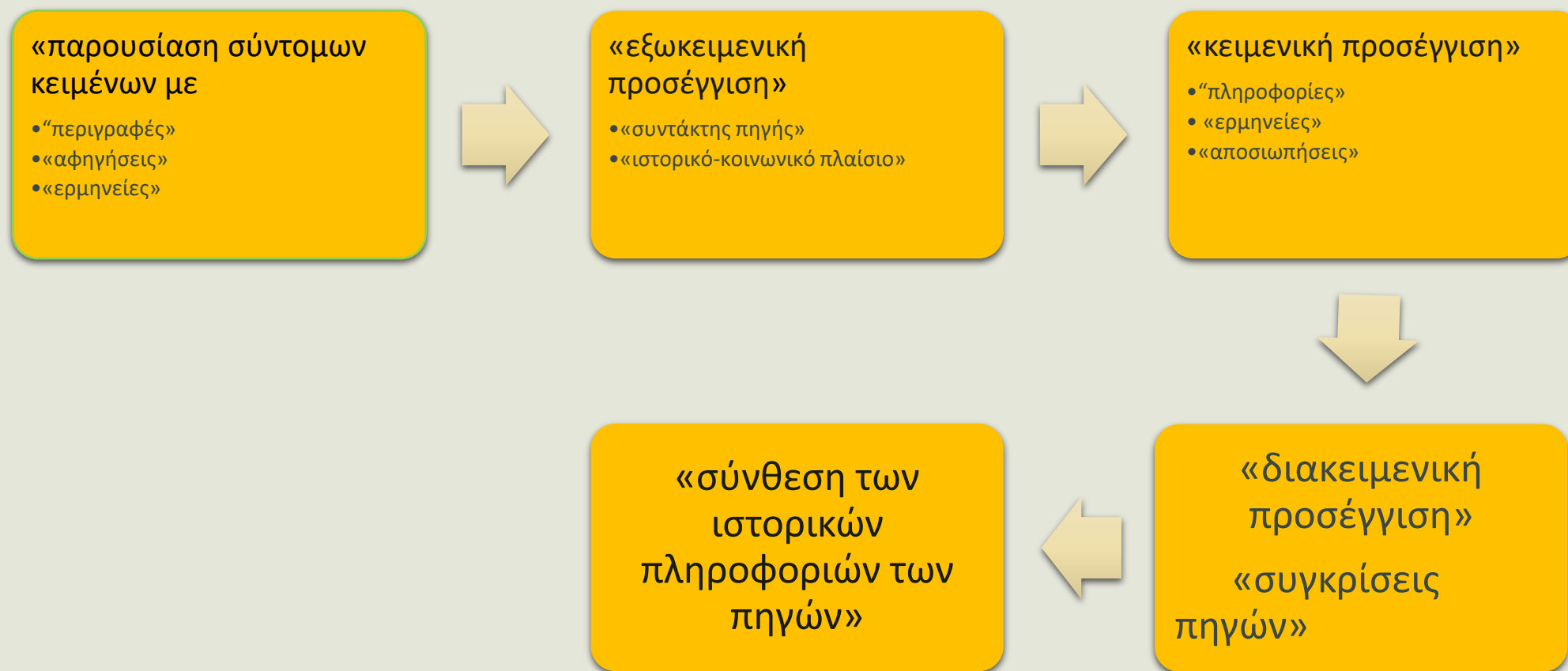
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

- **Θεωρητικός/ εννοιολογικός** (ιστορικές έννοιες, επιστημολογία και μεθοδολογία της ιστορικής επιστήμης)
- **Διαχρονικός** (Αρχαιότητα, Μέσοι Χρόνοι, Σύγχρονη Εποχή)
- **Διατοπικός** (εθνικός, ευρωπαϊκός, παγκόσμιος)
- **Θεματικός** (οικονομία, κοινωνία, θεσμοί, ιδεολογία, διακρατικές σχέσεις κλπ.) [κυρίαρχος άξονας]
- **Εργαστηριακός** (οι μαθητές λειτουργούν ως μικροί ιστορικοί στην Ιστορία Προσανατολισμού, μελετώντας ιστορικές πηγές και συναφή με τις δύο θεματικές βιβλιογραφία)

Δ. ΔΙΑΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΣΙΩΣΗ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ Ι

- **Διερευνητική-εργαστηριακή μέθοδος** («διάλογος και συνέντευνα» δασκάλου και μαθητών, ΦΕΚ 198/2023: 2325)
- **Επεξεργασία ιστορικών πηγών**
- «**Ανάθεση και εκπόνηση εργασιών** (ατομικών ή ομαδικών)» (ΦΕΚ 198/2023: 2325)
- «**χρήση εποπτικών μέσων** (συμβατικών ή ψηφιακών)» (ΦΕΚ 198/2023: 2325)
- **Γενικά, υιοθέτηση ενεργητικών διδακτικών μεθόδων και περιορισμός της αφήγησης**

Δ. ΔΙΑΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ II. ΣΤΑΔΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ (πρβλ. <https://archeia.moec.gov.cy/sd/572/piges.pdf>)



ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

- «διατύπωση υποθέσεων» (ΦΕΚ 198/2023: 2325)
- Συναγωγή ορισμών, ιστορικών γενικεύσεων και νόμων
- «Αξιολόγηση ανθρώπινης δράσης» (ΦΕΚ 198/2023: 2325)
- **Ιστορικής έρευνας** («έλεγχος αξιοπιστίας» ιστορικών πηγών, διατύπωση ιστορικών ερμηνειών, ΦΕΚ 198/2023: 2325)

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Ι. ΤΙ ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ.

Στον γνωστικό τομέα

- Γνώση και κατανόηση γεγονότων (τι, ποιος, πού, πότε, πώς) και ιστορικών εννοιών
- Απόκτηση ερευνητικών δεξιοτήτων (αναζήτηση πληροφοριών, διατύπωση ερωτημάτων, έλεγχος υποθέσεων, συσχετισμός με άλλα ιστορικά γεγονότα, γενικεύσεις, διατύπωση λογικών ερμηνειών)
- Διατύπωση συγκροτημένου ιστορικού λόγου
- «Μεταβίβαση της ιστορικής γνώσης σε νέα περιβάλλοντα» (ΦΕΚ 198/2023: 2326)

Στον συναισθηματικό και κοινωνικό τομέα

- Ικανότητα συνεργασίας μεταξύ των μαθητών
- Ανάπτυξη μαθητικών πρωτοβουλιών για την οργάνωση ενδοσχολικών δραστηριοτήτων, σχετικών με την Ιστορία

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ II. ΠΩΣ ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ.

- Προφορικά
- Γραπτά
- Μέσω «δυναμικών ερωτήσεων» (ΦΕΚ 198/2023: 2325)
- Με ανάθεση εργασιών

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΙΙΙ. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

- Η αξιολόγηση δεν αποτελεί μόνο μέσο ελέγχου των στόχων της διδασκαλίας, αλλά και εργαλείο «ανατροφοδότησης της διδακτικής διαδικασίας» (ΦΕΚ 198/2023: 2325), διαπίστωσης ενδεχόμενων αδυναμιών και συνεχών αναπροσαρμογών με τελικό σκοπό τη διαρκή βελτίωση όσον αφορά στην επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων
- Βασική της αρχή είναι ο έλεγχος όχι του εάν οι μαθητές έμαθαν το βιβλίο αυτολεξεί, αλλά εάν έμαθαν Ιστορία, με ό,τι αυτό σημαίνει (απαλλαγή από την μηχανική απονημόνευση, κριτική προσέγγιση της ιστορικής ύλης κλπ.)

2^η Ενότητα. Οι ιστορικές πηγές στη διδακτική πράξη.

Α. Τυπολογία ιστορικών πηγών Ι.

1. Άμεσες και έμμεσες (Χριστοφιλοπούλου Α. 1978, 2005: 53-54).

Άμεσες είναι τα «αυτούσια κατάλοιπα του παρελθόντος» (ό.π., 54), ενώ έμμεσες είναι «οι πηγές εκείνες, που αποβλέπουν να δώσουν ειδήσεις για μία εποχή» (ό.π., 54).

Παραδείγματα (Χριστοφιλοπούλου, 1978, 2005: 54)

ΑΜΕΣΕΣ ΠΗΓΕΣ	ΕΜΜΕΣΕΣ ΠΗΓΕΣ
Μνημεία Νομίσματα Επιγραφές Οικόσημα Σφραγίδες Ανασκαφικά ευρήματα Νομοθεσία Διεθνείς συμβάσεις Έγγραφα δημόσια και ιδιωτικά Στρατιωτικοί κανονισμοί Πολιτικά κείμενα Επιστολές	Ιστοριογραφικά κείμενα Απομνημονεύματα Λογοτεχνικά έργα Ταξιδιωτικές εντυπώσεις Γεωγραφικά πονήματα Προσωπικά ημερολόγια καλλιτεχνών και λογοτεχνών

Α. Τυπολογία ιστορικών πηγών II. Μαστραπάς (2003: 22-23). Πρβλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία της Ιστορίας Α, Β, Γ Λυκείου σχ. έτ. 2024-2025, 12-13.

Διαίρεση με κριτήριο τη χρονική τους απόσταση από το γεγονός/θέμα τους

- 1) **Πρωτογενής** = «σύγχρονη με την εποχή που ερευνά ο ιστορικός»
- 2) **Δευτερογενής** = μεταγενέστερη πηγή, ερμηνευτική ή αναθεωρητική προγενέστερων πηγών (π.χ. ιστορική βιβλιογραφία)

Διαίρεση με κριτήριο τη χρήση τους/ τον σκοπό της παραγωγής τους

- 1) **Άμεσες** = «υλικά κατάλοιπα» και γραπτά κείμενα που σχετίζονται με την πραγματοποίηση πρακτικών σκοπών
- 2) **Έμμεσες** = πηγές με πληροφοριακή στόχευση για μια ορισμένη εποχή

ΠΡΟΣΟΧΗ!

«Η διάκριση αυτή σε άμεσες και έμμεσες πηγές δεν μπορεί να έχει καθολική ισχύ, δηλαδή οι προαναφερόμενες πηγές λειτουργούν κατά περίπτωση άλλοτε ως άμεσες και άλλοτε ως έμμεσες πηγές πληροφόρησης. [...] Τα λογοτεχνικά κείμενα, τα οποία είναι έμμεση πηγή πληροφόρησης για την εποχή στην οποία αναφέρονται, εντούτοις αποτελούν άμεση πηγή όσον αφορά τον τρόπο γραφής, τη συγγραφική σκέψη...»

(Μαστραπάς 2003: 22-23)

Άλλοι μελετητές (Αζέλης 2003:11) ταυτίζουν τις πρωτογενείς με τις άμεσες και τις δευτερογενείς με τις έμμεσες ιστορικές πηγές

Επιμέλεια: Γιάννης Γαλαίος, φιλόλογος

Α. Τυπολογία ιστορικών πηγών ΙΙΙ. Πελαγίδης 1999: 71, Κουτσός 2004: 15

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ/ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ	ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	ΑΠΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ/ ΜΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
• Επιγραφές • Συνθήκες • Ιστορικά κείμενα • Απομνημονεύματα • Επιστολές • Επίσημα έγγραφα • Λογτεχνικά κείμενα • Δημοσιογραφικά κείμενα	• Σκίτσα • Εικόνες • Πορτραίτα • Γελοιογραφίες • χάρτες	• Νομίσματα • Σφραγίδες • Όπλα • Αγγεία • Κτίρια • τείχη

A. Τυπολογία ιστορικών πηγών IV. Université Laval. Guide Pédagogique.

- “Sources matérielles (paysages, édifices, outils)”
- “Sources figuratives/iconographiques (gravés, dessinées, peintes, sculptées)”
- “Sources écrites”
- “Sources audiovisuelles (paroles, musiques, bruits)”

Β. Ένταξη των ιστορικών πηγών στην διδακτική πράξη (Αντωνιάδης 1995: 70-71)

ΦΑΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

- Επιλογή των πηγών με κριτήρια (α) τους διδακτικούς στόχους, (β) τον διαθέσιμο χρόνο επεξεργασίας τους, (γ) την ποικιλία ως προς το είδος τους, (δ) το εύρος των τομέων που καλύπτουν
- Αξιοποίηση και συμπλήρωση του σχετικού υλικού του σχολείου (χαρτών, βιβλίων κλπ.)
- Πλαισίωση των πηγών με συμπληρωματικό υλικό, ώστε να είναι κατανοητές από τους μαθητές (μεταφράσεις, επεξηγήσεις, σχόλια, περικοπές, χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα)

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

- Χρήση των πηγών ως **αφόρμηση**, ως εναρκτήριο κέντρισμα της διδασκαλίας
- Κατά τη φάση της **επεξεργασίας** λ.χ. για τη στήριξη ή την αναίρεση μιας ιστορικής κρίσης ή ενός επιχειρήματος και την εποπτική χρήση μιας εικόνας
- Κατά την **εμπέδωση** και την **αξιολόγηση** ως μέσου ελέγχου γνώσεων και ως ερέθισμα για περαιτέρω μελέτη (project)

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ ΠΗΓΩΝ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

- Corpora (*ΚΕΕ*, *Φωτόδεντρο*, υπερσύνδεσμοι Οδηγιών διδασκαλίας, βιβλιογραφία)
- Σχολικό Βιβλίο
- Βιβλιοθήκες (ατομικές, σχολικές, άλλες)

Γ. Τρόποι επεξεργασίας των ιστορικών πηγών στο μάθημα της Ιστορίας Ι. Αρχική προσέγγιση/ Το περιεχόμενο.

- ❖ Εντοπισμός του δημιουργού της πηγής (Autor/Autorin), αν είναι γνωστός
- ❖ Ένταξη της πηγής στην εργοβιογραφία του συγγραφέα, αν πρόκειται για γραπτή πηγή
- ❖ Ένταξη στο τοπικό και χρονικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε η τελευταία /
Historische Einordnung in die Zeit der Entstehung, Entstehungsort und Datierung
(Αντωνιάδης 1995: 71)
- ❖ Διάκριση του είδους της πηγής (πρωτογενούς/ δευτερογενούς, άμεσης/ έμμεσης)
- ❖ Κειμενικό είδος (Quellengattung/Textsorte), αν αφορά γραπτή πηγή

Γ. Τρόποι επεξεργασίας των ιστορικών πηγών στο μάθημα της Ιστορίας II. Κυρίως επεξεργασία (με βάση τη βιβλιογραφία).

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

- ☐ Γλωσσική εξομάλυνση
- ☐ Εντοπισμός πληροφοριών
- ☐ Διάκριση γεγονότων και ερμηνειών
- ☐ Αξιολόγηση αξιοπιστίας επιχειρημάτων (werten und beurteilen)
- ☐ Έλεγχος της εσωτερικής λογικής συνέπειας του κειμένου
- ☐ Διασταύρωση με ομόθεμες πηγές
- ☐ Συσχετισμός με ιστορικά γεγονότα της ίδιας εποχής
- ☐ Διακρίβωση των προθέσεων του συγγραφέα/ Intention des Textes, Absicht (σε συνάρτηση και με τη θέση του, την ιδεολογία του και τον δέκτη στον οποίο απευθύνεται το κείμενό του/Adressat)
- ☐ Περιγραφή της οπτικής του
- ☐ Ερμηνεία της στάσης του έναντι των ιστορικών γεγονότων
- ☐ Συναγωγή συμπερασμάτων

ΟΠΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ (φωτογραφίες, γελοιογραφίες, χωγραφικά έργα, χάρτες, διαγράμματα, πίνακες κλπ.)

- ☐ Περιγραφή (έκφραση προσώπου, πόζα, κινήσεις, αμφίεση κλπ.) και διάταξη προσώπων στον χώρο (φόντο, χρώματα, πλαίσιο κλπ.)
- ☐ Εύρεση του θέματος (Thema)
- ☐ Εντοπισμός συμβολικών προεκτάσεων και αντιθέσεων, φανερών και λανθανόντων μηνυμάτων, γενικά ερμηνευτική αποκωδικοποίηση
- ☐ Αξιοποίηση συνοδευτικών σχολίων (λεζάντες)
- ☐ Διατύπωση υποθέσεων για την επικοινωνιακή τους λειτουργία (τις σκοπιμότητες που εξυπηρετούν)
- ☐ Σύνδεση με ιστορικά γεγονότα
- ☐ Συσχετισμός με ανάλογες ιστορικές πηγές της ίδιας εποχής
- ☐ Συμπεράσματα

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2024-2025, σελ. 2. ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Κατανόηση περιεχομένου

- Κειμενικό είδος
- Θέμα
- Απόψεις σχετικά με το θέμα
- Επιχειρήματα και τεκμήρια
- Σκοπός συγγραφέα
- Αξιολόγηση (ενδεχόμενες αποσιωπήσεις, ανακρίβειες συγγραφέα)
- Συνδυασμός των πληροφοριών της πηγής και γνώσεις των μαθητών

Ένταξη στα ιστορικά συμφραζόμενα

- Τόπος και χρόνος σύνταξης του κειμένου
- Λόγοι δημιουργίας του
- Σχέση της πηγής με το ιστορικό συγκείμενο

Διασταύρωση πληροφοριών

- Σύγκριση με άλλες πηγές
- Έλεγχος εγκυρότητας και αξιοπιστίας πηγών

Σπουδαιότητα πηγών

- Διαπίστωση της σημασίας τους
- Σύνθεση έγκυρων πληροφοριών
- Παραγωγή τεκμηριωμένου ιστορικού λόγου

Η μέθοδος των ερωτημάτων (Αντωνιάδης 1995:71, πρβλ. Αζέλης 2003: 13)

- **ΠΟΙΟΣ;** (πατρότητα της πηγής-συγγραφέας)
- **ΠΟΤΕ;** (χρόνος και συνθήκες γραφής)
- **ΠΟΥ;** (τόπος ευρέσεως)
- **ΤΙ;** (περιεχόμενο)
- **ΓΙΑΤΙ;** (διαθέσεις του συγγραφέα)
- **ΠΩΣ;** (τρόπος γραφής, αξιοπιστία κλπ.)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2024-2025, σελ. 3. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΗΓΩΝ.

- Κατηγοριοποίησης και αξιολόγησης των πηγών
- Διερεύνησης της ιστορικής γνώσης βάσει σαφών ιστορικών ερωτημάτων
- Παράλληλης διαδικτυακής αξιοποίησης του «Φωτόδεντρου»

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (Οδηγίες 2024-2025, 13)

«Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται, όσον αφορά στον ρόλο του σχολικού εγχειριδίου, ότι **αυτό αποτελεί ουσιαστικό μεν αλλά όχι μοναδικό μέσο άντλησης της ιστορικής γνώσης**, η οποία συμπληρώνεται με την κατάλληλη καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού και από άλλες πηγές που αξιοποιούνται στο πλαίσιο του μαθήματος (π.χ. σημειώσεις/διαγράμματα εκπαιδευτικού, εποπτικά μέσα, βιβλιογραφία, διαδικτυογραφία). Ως εκ τούτου, **η σύνδεση με την ιστορική αφήγηση του σχολικού εγχειριδίου είναι αναγκαία για την ένταξη της απάντησης σε συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο**, όπως αυτό προσδιορίζεται σύμφωνα με τη διδαχθείσα ύλη βάσει του αντίστοιχου Προγράμματος Σπουδών και σε καμία περίπτωση δεν υπαγορεύει την πιστή αναπαραγωγή της ιστορικής αφήγησης του σχολικού εγχειριδίου»

Ένα παράδειγμα από την ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ.

Ενδεικτικά ερωτήματα. βλ. ενδεικτική διδακτική αξιοποίηση στο: Τάσος Χατζηαναστασίου, «Βιωματικό εργαστήριο αξιοποίησης πηγών, www.p-e-f.gr/docs/1072.pdf.

- ☐ Πού και πότε δημοσιεύτηκε η γελοιογραφία;
- ☐ Σε ποιο είδος ιστορικής πηγής ανήκει και γιατί;
- ☐ Ποιες μορφές εξεικονίζονται;
- ☐ Ποιες αναγνωρίζετε;
- ☐ Πώς σχολιάζετε την ενδυμασία, τη θέση και τις κινήσεις των προσώπων;
- ☐ Αναγνωρίζετε ορισμένους συμβολισμούς και ποιους;
- ☐ Με ποια γεγονότα σχετίζεται η γελοιογραφία;
- ☐ Πώς η λεζάντα συμβάλλει στην διακρίβωση της οπτικής του γελοιογράφου;
- ☐ Ποια ήταν κατά τη γνώμη σας η πρόθεση και η ιδεολογία του γελοιογράφου;
- ☐ Απηχεί η γελοιογραφία το γενικότερο πνεύμα της εποχής; (συσχετίστε με άλλες γελοιογραφίες του βιβλίου)

- Ιστορία Προσανατολισμού Γ' Λυκείου, γελοιογραφία, σελ. 82

Γ. Τρόποι επεξεργασίας των ιστορικών πηγών στο μάθημα της Ιστορίας ΙΙΙ. Σύνθεση ιστορικού δοκιμίου. Αξιολόγηση της Β' ομάδας ερωτήσεων (Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο 2002-2003, 267-268).

- Επαρκής αξιολόγηση ιστορικών προσώπων ή γεγονότων
- Αυστηρός περιορισμός στο ζητούμενο
- Σαφής τεκμηρίωση αιτίων, συνθηκών, παραγόντων και φαινομένων με βάση το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου και τις επιπλέον ιστορικές γνώσεις των μαθητών
- Σύνθεση ιστορικών πληροφοριών και όχι απλή συρραφή χωρίων από το σχολικό βιβλίο
- Ορθή κατανόηση των ιστορικών όρων που χρησιμοποιούνται στις πηγές
- Εντοπισμός και σύγκριση της ζητούμενης πληροφορίας

Συνέχεια...

- Εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ πηγών
- Αναγνώριση του είδους της πηγής και ένταξή της στα ιστορικά της συμφραζόμενα
- Διατύπωση αυτόνομου ιστορικού λόγου
- Συμπλήρωση, υποστήριξη και αντίκρουση επιχειρήματα των πηγών
- Διατύπωση λογικών υποθέσεων και ιστορικών συμπερασμάτων
- Ικανότητα συνδυασμού γεωγραφικών και ιστορικών δεδομένων και ελέγχου της τυχόν ιδεολογικής/ προπαγανδιστικής τους χρήσης
- Προσεκτική παρατήρηση και τεκμηριωμένη ερμηνεία του εικονιστικού υλικού

Κατευθύνσεις των Οδηγιών διδασκαλίας σχ. Έτους 2024-2025, 14-15

- «Να αποφεύγεται η παρατακτική παράθεση των πληροφοριών του σχολικού εγχειριδίου και των πηγών (π.χ. η παρουσίαση των στοιχείων του βιβλίου και στη συνέχεια η ανάλυση των πηγών ή το αντίστροφο)
- Να μην επιλέγεται η απλή καταγραφή των πληροφοριών των πηγών
- Να προτιμάται η κριτική σύνθεση (και όχι ο απλός συνδυασμός) των πληροφοριών του σχολικού εγχειριδίου με τα στοιχεία που επιλέγονται να αντληθούν από τις πηγές
- Να επιδιώκεται η σύνθεση των πληροφοριών του σχολικού εγχειριδίου και των δεδομένων των ιστορικών μαρτυριών με την αναδιατύπωση των πηγών σε προσωπικό ύφος και όχι με την αυτολεξεί παράθεσή τους
- Η ιστορική αφήγηση που θα συνθέσουν οι μαθητές/-τριες είναι επιθυμητό να διαθέτει γλωσσική αρτιότητα (γραμματική, σύνταξη, ορθογραφία, στίξη). Στην αρχή της απάντησης είναι δυνατόν (χωρίς να καθίσταται υποχρεωτικό) να τίθενται κάποιες γενικότερες εισαγωγικές παρατηρήσεις σχετικές με το ερώτημα (π.χ. μια πολύ σύντομη αναδιατύπωσή του) ή το θέμα που πραγματεύονται το σχολικό εγχειρίδιο και οι πηγές»

ΘΕΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΗΓΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ 2024-2025, 15)

- Ο βαθμός κατανόησης του ερωτήματος της εκφώνησης και η στοχευμένη απάντηση σε αυτό
- Η ικανότητα ένταξης της πηγής στο ιστορικό της πλαίσιο
- Ο βαθμός αφομοίωσης των ιστορικών πληροφοριών των πηγών και του ιστορικού εγχειριδίου
- Η κριτική, αναλυτική και συνθετική τους ικανότητα
- Η δυνατότητα παρουσίασης ιστορικών γεγονότων και αξιολόγησης αιτίων, κινήτρων και συνεπειών
- Η αντικειμενική και νηφάλια παρουσίαση των ιστορικών στοιχείων

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Ι. ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- Οδηγίες για τη διασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο. Σχολικό έτος 2002-2003. ΟΕΔΒ, Αθήνα 2002.
- Οδηγίες διδασκαλίας Ιστορίας Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2024-2025 (μέρος των γενικότερων οδηγιών διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων σχολ. έτους 2024-2025)
- ΥΑ 4026/Δ2/16-1-2023 (ΦΕΚ 198/τχ. Β΄/19-1-2023) «Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας των Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεων Γενικού Λυκείου».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ II. ΕΠΙΛΟΓΗ

- Αγγελάκος Κ. και Γ. Κόκκινος (επιμ.), *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*. Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Αζέλης Αγαθοκλής και Γαβρίλης Λαμπάτος, *Ιστορία της Β' και Γ' Λυκείου Γενικής παιδείας. Οι ιστορικές πηγές*. Μεταίχμιο, Αθήνα 2003.
- Αντωνιάδης Λέανδρος, *Η διδακτική της Ιστορίας*. Πατάκης, Αθήνα 1995.
- Βώρος Φ.Κ., *Τρόποι σπουδής και διδασκαλίας της Ιστορίας*. Εκδόσεις Δ.Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1989.
- Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ». ΙΣΤΟΡΙΑ. Θεσσαλονίκη 1997.
- Κουτσός Μιχάλης, *Διδακτική ιστορικών πηγών των σχολικών εγχειριδίων*. Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2004.
- Μαστραπάς Αντώνης, *Η Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου και οι πηγές της*. Πατάκης, Αθήνα 2003.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

- Μαυροσκούφης Δημήτρης Κ., *Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας*. Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2016.
- _____, «Γενικές οδηγίες για την αξιοποίηση των πηγών» (12/4/2010) στο: stom.schools.ac.cy/index.php/el/epimorfosi/arthra-erevnes-meletes (ανάκτηση 7/12/2024)
- _____, Διδακτική μεθοδολογία του μαθήματος της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με εφαρμογές) στο: https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS223/Παρουσιάσεις/ΕΝΟΤΗΤΑ_05.pdf
- Νικολαΐδης Χρήστος, *Ιστορικές πηγές στο ίντερνετ*. Σαββάλας, Αθήνα 2002.
- Πάπαρη Κατερίνα, *Μεθοδολογία ανάλυσης πηγών*. Σαββάλας, Αθήνα 2010.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

- ΠΕΦ, Σεμινάρια 3, 9 και 21.
- Σακκά Βασιλική, «Η προσέγγιση των πηγών και η διδασκαλία της Ιστορίας: το πρόβλημα της αξιολόγησης», *Φιλολογική* 82 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2003) 22-29
- *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχη 37-38, 41-42, 44-46, 57-58, 59-60
- Υπουργείο παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου, *Διδακτική μεθοδολογία και εφαρμογές στο μάθημα της Ιστορίας*, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, ΠΙΚ, Λευκωσία 2012.
- _____, *Εισαγωγή στο ιστορικό δοκίμιο*, https://archeia.moec.gov.cy/sm/1044/eisagogi_sto_istoriko_dokimio.pdf

Ξενόγλωσση Δικτυογραφία

- <https://www.youtube.com/watch?v=dca6BwfTyuU> (Quellenanalyse und Quelleninterpretation - Schriftliche Quellen analysieren - Geschichte, PGW)
- www.flsh.ulaval.ca/sites/flsh.ulaval.ca/files/flsh/sciences-historiques/etudiants-actuels/mes-etudes/Le_commentaire_de_document_historique-version_1-Juill.pdf (Université Laval. Guide Pédagogique. Le commentaire de document historique (version-07 juillet 2016))
- mkg-koeln.de/wp-content/uploads/2020/08/Schritte-zur-Quelleninterpretation-1.pdf (Schritte zur Quelleninterpretation)
- www.tes.com/teaching-resource/gcse-history-source-analysis-learning-mat-11335994
- www.sahistory.org.za/sites/default/files/archive_files/Clrm_Tech_Skills_Overall_Pack.pdf

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.